

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ŠIAULIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ

2017-12-14 Nr. 4D-2017/1-951
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2017-07-04 gavo X (toliau tekste ir citatose vadinama – Pareiškėja) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau tekste ir citatose vadinama – Šiaulių TI) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai neleidžiant susirašinėti su kitais suimtaisiais, esančiais Šiaulių TI, bei galimai netinkamu materialiniu buitiniu aprūpinimu.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodyta:

2.1. „[...] Šiaulių TI artimieji, draugai ar kiti asmenys gali atnešti perduoti žurnalus, vokus, markutes, sąsiuvinius, bet rašymo priemonių ne. Tai negi rašymo priemonė neprisiskaito prie kanceliarinių prekių? [...] Ar nebūtų galima [...] su smulkiu paketu gauti ir kanceliarines prekes, t. y., rašymo priemones ir taksofono skambinimo korteles [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „[...] įstatymas priimtas vienas, bet galioja skirtingai, pavyzdžiui: Kauno kalėjime ir Lukiškių kalėjime galima susirašinėti su kitais esamais kaltinamaisiais ar sulaikytaisiais, pvz., aš [...] kameroje, jis [...], o Šiaulių TI negalima. [...] būdama čia su sūnumi tokia pačia pavarde, aš negaliu jam rašyti laiškų [...]“

3. Pareiškėja Seimo kontrolieriaus prašo įvertinti Skunde aprašytus pareigūnų galimai daromus pažeidimus.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2017 m. liepos 12 d. raštu Nr. 4D-2017/1-951/3D-2063 kreipėsi į Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau tekste ir citatose vadinama – Kalėjimo departamentas) direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. liepos 21 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. liepos 21 d. Kalėjimų departamento raštą Nr. 1S-2845 „Dėl informacijos pateikimo“. Šiame rašte ir prie jo pridedamuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „[...] Suimtoji Pareiškėja į Kalėjimų departamentą kreipėsi su prašymais du kartus, skundų iš minėtos suimtosios gauta nebuvo.“

4.2. „Per visą kalinimo laikotarpį Šiaulių TI suimtoji Pareiškėja su prašymais leisti jai laiškais bendrauti su kitoje kameroje kalinčiais asmenimis į įstaigos vadovą nesikreipė, todėl toks jos prašymas Šiaulių TI nebuvo nagrinėtas.“

4.3. „Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 53¹ punkte reglamentuota, kad siuntiniu gali būti perduoti: [...] taksofono kortelė, spauda, vokai, pašto ženklai ir rašymo popierius. Pažymėtina, kad rašymo priemonių ir kanceliarinių prekių perdavimas tardymo izoliatoriuje laikomiems suimtiesiems nenumatytas.“

5. Seimo kontrolierius 2017 m. liepos 12 d. raštu Nr. 4D-2017/1-951/3D-2064 kreipėsi į Šiaulių TI direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. rugpjūčio 9 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. rugpjūčio 4 d. Šiaulių TI raštą Nr. 14/01-10451 „Dėl informacijos pateikimo“. Šiame rašte ir prie jo pridedamuose dokumentuose nurodoma:

5.1. „[...] Patikrinus Suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), skundų, peticijų tardymo izoliatoriaus direktoriui registracijos žurnalus, laikotarpiu nuo 2016-09-09 iki 2017-07-07 Pareiškėja į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl susirašinėjimo su asmenimis, laikomais kitose kamerose, bei sūnumi nesikreipė. Minėtoji suimtoji į Šiaulių TI direktorių kreipėsi su prašymais dėl trumpalaikio pasimatymo su sūnumi B [Seimo kontrolieriu vardas ir pavardė žinomi] [...] Šiaulių TI Pareiškėjai buvo suteikta galimybė pasimatyti su sūnumi B“

5.2. „[...] Patikrinus Suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), skundų, peticijų tardymo izoliatoriaus direktoriui registracijos žurnalus, laikotarpiu nuo 2016-09-09 iki 2017-07-07 Pareiškėja į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl vokų, rašymo priemonių nesikreipė.

Pagal 2017-08-03 Socialinės reabilitacijos skyriaus pažymą Nr. 61/04-1860, suimtoji Pareiškėja žodžiu kreipėsi dėl lapų, vokų bei rašymo priemonių, kurie buvo išduoti. [...].“

5.3. „[...] pagal Šiaulių TI Nuteistųjų pinigų apskaitos žiniaraštį, Pareiškėja kalinimo laikotarpiu asmeninėje sąskaitoje pinigų turėjo.“

5.4. „[...] Šiaulių TI suimtiesiems suteikiama galimybė įsigyti rašymo priemones ir taksofono kortelės įstaigos teritorijoje veikiančioje parduotuvėje. [...] kalinimo laikotarpiu nuo 2016-09-09 iki 2017-07-07 Pareiškėja asmeninėje sąskaitoje pinigų turėjo.“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos įstatymai, Vyriausybės nutarimai

6.1. Suėmimo vykdymo įstatymo (toliau vadinama – SVĮ):

15 straipsnis. Suimtųjų teisė teikti pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus – „6. Jeigu suimtas asmeninėje sąskaitoje neturi pinigų vokams, pašto ženklams, rašymo priemonėms ir popieriui įsigyti ir jų prašo, tardymo izoliatoriaus administracija privalo aprūpinti jais suimtą iš šios įstaigos lėšų“;

16 straipsnis. Suimtųjų teisė susirašinėti – „1. Suimtieji turi teisę siųsti giminaičiams ir kitiems asmenims ir gauti iš jų neribotą kiekį laiškų. Tardymo izoliatoriaus administracija suimtojo vardu gautus laiškus jam įteikia, taip pat suimtųjų įteiktus laiškus išsiunčia adresatams ne vėliau kaip per dvi darbo dienas nuo laiško gavimo dienos. 2. Suimtųjų gaunami ir siunčiami laišškai ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartimi gali būti tikrinami, kad būtų užkirstas kelias nusikalstamoms veikoms ar kitiems teisės pažeidimams arba apsaugotos kitų asmenų teisės ir laisvės, arba laikinai (iki trijų mėnesių) sustabdytas laiškų išsiuntimas ir įteikimas. Ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartyje turi būti nurodomi laiškų tikrinimo arba išsiuntimo ir įteikimo sustabdymo pagrindai, trukmė, būdas, asmenys, kurių siunčiami ar gaunami laišškai bus tikrinami arba kurių laiškų išsiuntimas ir įteikimas sustabdomas, ir kitos aplinkybės, dėl kurių laiškus būtina tikrinti arba sustabdyti jų išsiuntimą ir įteikimą. Laiškų išsiuntimo ir įteikimo sustabdymas gali būti pratęstas, tačiau kiekvienu atveju ne ilgesniam negu trijų mėnesių laikotarpiui. Laiškų tikrinimas nutraukiamas arba jų išsiuntimas ir gavimas atnaujinamas išnykus pagrindams, dėl kurių laišškai buvo tikrinami arba jų išsiuntimas ir gavimas buvo sustabdytas“;

24 straipsnis. Suimtųjų teisė gauti pašto ar perduodamus siuntinius ir smulkiuosius paketus

– „1. Suimtieji turi teisę per tris mėnesius gauti vieną pašto ar perduodamą drabužių, patalynės (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), avalynės siuntinį ir neribotą kiekį smulkiųjų paketų su spauda, vokais, pašto ženklais bei rašymo popieriumi“;

26 straipsnis. Suimtųjų teisė įsigyti literatūros ir rašomųjų reikmenų – „1. Suimtiesiems leidžiama už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigyti neribotą kiekį literatūros ir rašomųjų reikmenų, taip pat prenumeruoti laikraščius ir žurnalus“;

32 straipsnis. Suimtųjų pareigos ir jiems taikomi draudimai – „2. Suimtiesiems draudžiama: [...] 2) be tardymo izoliatoriaus administracijos leidimo bendrauti su asmenimis, laikomais kitose kamerose [...]“.

6.2. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių (toliau vadinama – TIVTT):

41 punktas – „Suimtieji pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus pateikia raštu. Jeigu suimtasis neturi voko, pašto ženklų, rašymo priemonės ir popieriaus pasiūlymui, prašymui (pareiškimui), peticijai ar skundai parašyti, asmeninėje sąskaitoje neturi pinigų nurodytoms priemonėms įsigyti ir tokių priemonių prašo, tardymo izoliatoriaus administracija privalo suimtąjį jomis aprūpinti“;

53^l punktas – „Siuntiniu gali būti perduoti šie daiktai: drabužiai, avalynė, patalynė (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), informacijos laikmena, rankinis arba stalinis laikrodis, pagamintas ne iš brangiųjų metalų, taksofono kortelė, spauda, vokai, pašto ženklai ir rašymo popierius.“

Skundo tyrimui reikšminga Seimo kontrolieriaus darbo praktika

7. 2017 m. spalio 23 d. Seimo kontrolieriaus pažymoje Nr. 4D-2016/1-1488 buvo konstatuota:

7.1. „Nors Šiaulių TI pareigūnai, nagrinėdami Pareiškėjo skundą ir prašymą dėl jo teisės susirašinėti su kitose kamerose laikomais asmenimis, laikėsi pozicijos, kad susirašinėjimas yra viena iš bendravimo formų, todėl suimtieji be tardymo izoliatoriaus administracijos leidimo negali susirašinėti su kitose kamerose laikomais asmenimis, o Kalėjų departamento pareigūnai šiai pozicijai pritarė (nes Pareiškėjo skundą dėl šios problemos atmetė), įvertinus [...] teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad tokia pozicija yra nepagrįsta. SVĮ 32 str. yra nustatytos bendrosios suimtųjų teisės ir pareigos, o SVĮ 16 str. reglamentuota konkreti suimtųjų teisė, t. y., teisė susirašinėti, todėl SVĮ 16 str. vertintinas kaip specialioji teisės norma SVĮ 32 str. atžvilgiu. Pastebėtina, kad, pagal SVĮ 16 str. 1 d., suimtieji turi teisę susirašinėti su giminaičiais ir kitais asmenimis – tai reiškia, kad suimtieji turi teisę susirašinėti su visais asmenimis, neišskiriant asmenų, laikomų kitose kamerose. Suimtųjų teisė susirašinėti su visais asmenimis gali būti ribojama tik SVĮ 16 str. 2 d. nustatyta tvarka – t. y., ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartimi suimtųjų gaunami ir siunčiami laišakai gali būti tikrinami arba laikinai sustabdytas jų siuntimas ir įteikimas. SVĮ nenumato jokių kitų šios teisės ribojimo pagrindų, pvz., kad suimtieji susirašinėti su kitais asmenimis galėtų tik gavę tardymo izoliatoriaus administracijos leidimą.“

7.2. „Pažymėtina, kad Seimo kontrolieriui atliekant tyrimą Kalėjų departamento pareigūnai kreipėsi į Lietuvos teisės institutą – valstybės mokslo įstaigą, kurios pateikta nuomonė dėl suimtųjų teisės susirašinėti iš esmės atitinka pirmiau pateiktą teisės aktų aiškinimą. Kalėjų departamento pareigūnai Seimo kontrolierių informavo, kad su šia nuomone sutinka ir kad Kauno TI bei Lukiškių TI-K administracija teisingai vykdo SVĮ nuostatas – t. y., kad suimtieji gali susirašinėti su kitose kamerose laikomais asmenimis be tardymo izoliatoriaus vadovų leidimo.“

7.3. „Kadangi Šiaulių TI ir Kalėjų departamento pareigūnai, nagrinėdami Pareiškėjo skundus ir prašymą, netinkamai aiškino SVĮ nuostatas ir pateikė Pareiškėjui atsakymus, neatitinkančius objektyvumo principo, Skundas pripažintinas pagrįstu; tačiau, atsižvelgiant į tai, kad Kalėjų departamento pareigūnai 2017-09-07 raštu tardymo izoliatorių vadovams pateikė išaiškinimą dėl suimtųjų teisės susirašinėti, rekomendacija šiuo klausimu nebus teikiama.“

Išvados

8. Įvertinus Skundo turinį bei nustatytas faktines aplinkybes, atliekant tyrimą tikslinga išskirti dvi dalis ir išvadas pateikti dėl kiekvienos iš jų atskirai:

8.1. Dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai neleidžiant Pareiškėjai bendrauti ir susirašinėti su Šiaulių tardymo izoliatoriuje esančiu sūnumi.

8.2. Dėl galimai netinkamo materialinio buitinio aprūpinimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

***Dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmų (neveikimo),
galimai nepagrįstai neleidžiant Pareiškėjai bendrauti ir susirašinėti
su Šiaulių tardymo izoliatoriuje esančiu sūnumi***

9. Skunde nurodyta, jog Šiaulių TI pareigūnai savo veiksmais (neveikimu) galimai nepagrįstai neleidžia Pareiškėjai bendrauti ir susirašinėti su kitais suimtaisiais, esančiais Šiaulių TI. Pareiškėja skundžia, jog Šiaulių TI yra laikomas jos sūnus, su kuriuo ji nori palaikyti ryšį, bet negali rašyti jam laiškų.

10. Kaip yra konstatavęs Seimo kontrolierius 2017 m. spalio 23 d. pažymoje Nr. 4D-2016/1-1488, SVĮ 32 straipsnyje yra nustatytos bendrosios suimtųjų teisės ir pareigos, o SVĮ 16 str. reglamentuota konkreti suimtųjų teisė, t. y., teisė susirašinėti, todėl SVĮ 16 straipsnis vertintinas kaip specialioji teisės norma SVĮ 32 str. atžvilgiu. Pastebėtina, kad, pagal SVĮ 16 str. 1 d., suimtieji turi teisę susirašinėti su giminaičiais ir kitais asmenimis – tai reiškia, kad suimtieji turi teisę susirašinėti su visais asmenimis, neišskiriant asmenų, laikomų kitose kamerose. Suimtųjų teisė susirašinėti su visais asmenimis gali būti ribojama tik SVĮ 16 str. 2 d. nustatyta tvarka – t. y., ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartimi suimtųjų gaunami ir siunčiami laiškai gali būti tikrinami arba laikinai sustabdytas jų siuntimas ir įteikimas. SVĮ nenumatyta jokių kitų šios teisės ribojimo pagrindų, pvz., kad suimtieji susirašinėti su kitais asmenimis galėtų tik gavę tardymo izoliatoriaus administracijos leidimą.

Jei tardymo izoliatoriaus administracija įžvelgia galimybę, jog suimtųjų, esančių tame pačiame tardymo izoliatoriuje, susirašinėjimas yra susijęs su nusikalstamomis veikomis arba kelia grėsmę kitų asmenų teisėms, ji turėtų kreiptis į teismą dėl susirašinėjimo apribojimo SVĮ 16 straipsnyje nustatyta tvarka.

Pažymėtina, jog Šiaulių TI 2017 m. rugpjūčio 4 d. rašte Nr. 14/01-10451 nurodo, kad nuo 2016-09-09 iki 2017-07-07 Pareiškėja į Šiaulių TI su prašymais ar skundais dėl susirašinėjimo su asmenimis, laikomais kitose kamerose, bei sūnumi nesikreipė. Kaip nurodoma šiame dokumente, pagrindinė priežastis, dėl kurios Pareiškėja negalėjo bendrauti (laiškais) su savo sūnumi, taip pat esančiu Šiaulių TI, buvo Pareiškėjos prašymo nepateikimas Šiaulių TI administracijai.

Atsižvelgiant į esamą teisinį reguliavimą, konstatuotina, jog, Pareiškėjai norint bendrauti laiškais su sūnumi, taip pat esančiu Šiaulių TI, šios galimybės Šiaulių TI administracija neturėjo teisės riboti; susirašinėjimas galėjo būti ribojamas tik SVĮ 16 straipsnio 2 dalyje numatytais atvejais. Jei Šiaulių TI administracija įtarė, jog Pareiškėjos susirašinėjimas galimai yra susijęs su nusikalstamomis veikomis arba kelia grėsmę kitų asmenų teisėms, turėjo kreiptis į teismą dėl tokio susirašinėjimo apribojimo.

Tyrimo metu nustatytos aplinkybės leidžia daryti išvadą, jog Pareiškėja, norėdama bendrauti laiškais su sūnumi, taip pat esančiu Šiaulių TI, turėjo išreikšti savo valią, t. y. norėti bendrauti, parašyti laišką, tačiau pagal skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes išsiaiškinta, jog Pareiškėja nebuvo išreikšusi tokio noro, t. y. neparašė laiško (šios pažymos 4.2, 5.1 ir 5.2 punktai).

Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytą aplinkybę, jog Pareiškėja nebuvo parašiusi laiško sūnui, konstatuotina, jog Šiaulių TI pareigūnai savo veiksmais (neveikimu) Pareiškėjos teisės

bendrauti su sūnumi, esančiu Šiaulių TI, neribojo, todėl skundo dalis dėl Šiaulių TI pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai neleidžiant Pareiškėjai bendrauti ir susirašinėti su sūnumi, esančiu Šiaulių TI, pripažintina nepagrįsta.

Dėl galimai netinkamo materialinio buitinio aprūpinimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje

11. Pareiškėja skundžiasi dėl galimai netinkamo materialinio buitinio jos aprūpinimo Šiaulių TI, t. y., dėl galimybės gauti rašymo priemonių bei skambinimo kortelių.

Pažymėtina, jog SVĮ 15 straipsnio 6 punkte yra nustatyta, kad, jeigu suimtas asmeninėje sąskaitoje neturi pinigų vokams, pašto ženklams, rašymo priemonėms ir popieriui įsigyti ir jų prašo, tardymo izoliatoriaus administracija privalo aprūpinti jais suimtą iš šios įstaigos lėšų, arba jis visų priemonių gali įsigyti SVĮ 26 straipsnio 1 punkte numatytu būdu, t. y., kai suimtiesiems leidžiama už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigyti neribotą kiekį literatūros ir rašomųjų reikmenų.

Atsižvelgiant į esamą teisinį reguliavimą, konstatuotina, jog teisės aktuose numatyta galimybė gauti, be kita ko, ir rašymo priemonių SVĮ 15 straipsnio 6 punkte ir 26 straipsnio 1 punkte numatytais būdais. Kaip Šiaulių TI informavo Seimo kontrolierių 2017 m. rugpjūčio 4 d. raštu Nr. 14/01-10451, patikrinus Suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), skundų, peticijų tardymo izoliatoriaus direktoriui registracijos žurnalus, nuo 2016-09-09 iki 2017-07-07 Pareiškėja į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl vokų, rašymo priemonių nesikreipė. Pagal 2017-08-03 Socialinės reabilitacijos skyriaus pažymą Nr. 61/04-1860, Pareiškėja žodžiu kreipėsi dėl lapų, vokų bei rašymo priemonių, kurie buvo išduoti. Pagal Šiaulių TI Nuteistųjų pinigų apskaitos žiniaraštį, Pareiškėja kalnimo laikotarpiu asmeninėje sąskaitoje turėjo asmeninių pinigų.

Taigi įvertinus pirmiau išdėstytas teisės aktų nuostatas ir įvertinus visas tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, jog Pareiškėja kalnimo laikotarpiu, pagal Šiaulių TI pateiktus duomenis (šios pažymos 5.3 punktas), asmeninėje sąskaitoje turėjo piniginių lėšų, todėl turėjo galimybę įsigyti rašymo priemonių ir taksofono kortelių įstaigos teritorijoje veikiančioje parduotuvėje, taip pat konstatuotina, jog Pareiškėja į Šiaulių TI administraciją su prašymais dėl aprūpinimo rašymo priemonėmis nesikreipė. Pagal 2017-08-03 pateiktą Socialinės reabilitacijos skyriaus pažymą Nr. 61/04-1860, po kreipimosi žodžiu lapai, vokai ir rašymo priemonės Pareiškėjai buvo išduoti.

Atsižvelgiant į pirmiau nurodytas aplinkybes, Skundo dalis dėl galimai netinkamo materialinio buitinio aprūpinimo Šiaulių TI pripažintina nepagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

12. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl Šiaulių TI pareigūnų veiksmų (neveikimo), neleidžiant susirašinėti su kitais suimtaisiais, esančiais Šiaulių TI, **atmesti.**

13. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl galimai netinkamo materialinio buitinio aprūpinimo Šiaulių TI **atmesti.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas